DOĞAL TAŞLARIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ ÜZERİNE ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

Yusuf Arif KUTLU [1], Ayten ÇALIK [2], Emin Uğur ULUGERGERLİ[3]

[1] ÇOMÜ, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Çanakkale, Türkiye
[2] ÇOMÜ, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Çanakkale, Türkiye
[3] ÇOMÜ, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Çanakkale, Türkiye

ÖZET

Antik çağlardan günümüze doğal taşların esenlik hissini artırdığına inanılmaktadır. Ancak doğal taşların iyileştirici gücünün nasıl çalıştığı açık değildir. Bu çalışmanın amacı, taşların tedavi amaçlı kullanılma nedenlerini bir anket yöntemiyle araştırmaktır. Son yıllarda küresel ölçekte doğal taşlar pazarının 443 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Bunula birlikte, bu taşların yapay olarak üretilen ve çok daha ucuza satılan sentetik türleri piyasaya yoğun bir şekilde girmiştir. Piyasadaki doğal taşların çoğunun sentetik olması bu taşlardan beklenen şifa algısının psikolojik kökenli plasebo etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Plasebo etkisi ise bir ilacın veya tedavi yönteminin gerçek etkileri dışında kalan ve beklentiye dayalı olarak çalışan yardımcı etkileri olarak açıklanabilir. Tüm dünyada şifalı taşların kullanım şekilleri birbirine çok benzemektedir. Bu nedenle doğal taşların insanlar üzerindeki olumlu etkilerinin anket tekniği kullanılarak araştırılabilir. Bu çalışmada, kuramsal model şifa algısı, umut, ilgi ve plasebo etkisi üzerine kurulmuştur. Bu amaçla hazırlanan ölçek yüz yüze anket tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Katılımcılar ÇOMÜ Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi gönüllü ziyaretçileri arasından seçilmiştir. Sonuç olarak, doğal taşların şifalı olarak tanıtılmaları ve iyi geleceği ümidi bu taşların tedaviye yönelik olarak tercih edilmesinde etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın, göz alıcı renkleri nedeniyle doğal taşlara duyulan ilgi ile bu taşların plasebo etkisi arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenemez.

Anahtar Kelimeler: Doğal-Şifalı Taşlar, Plasebo Etkisi, Kuramsal Model, Yüz-Yüze Anket

A CASE STUDY ON THE HEALING POWER OF NATURAL STONES

ABSTRACT

It is believed that natural stones increase the feeling of well-being since ancient times. However, it is not clear how the healing power of natural stones works. The aim of this study is to investigate the reasons for using stones for therapeutic purposes with a questionnaire method. In recent years, the global natural stones market is expected to reach 443 billion dollars. However, synthetic types of these stones, which are produced artificially and sold much cheaper, have entered the market intensively. The fact that most of the natural stones on the market are synthetic, it is claimed that the expected healing perception from these stones is a psychological placebo effect. The placebo effect, on the other hand, can be explained as the auxiliary effects of a drug or treatment method that are outside the real effects and work based on hope. The usage types of healing stones are very similar all over the world. For this reason, the positive effects of natural stones on people can be investigated by using the survey technique. In this study, the theoretical model is based on the perception of healing, hope, interest, and the placebo effect. The prepared scale was applied using face-to-face survey technique. Participants were selected among the volunteer visitors of COMU Earth Sciences and Natural History Museum. As a result, it can be said that the promotion of natural stones as healing and the hope that they will be good are effective in the preference of these stones for treatment. On the other hand, it cannot be said that there is a linear relationship between the interest in natural stones due to their eye-catching colors and the placebo effect of these stones.

Keywords: Natural-Healing Stones, Placebo Effect, Theoretical Model, Face-to-Face Survey

1. GİRİŞ

Doğal taşlar göz alıcı renklerinin ötesinde şifa kaynağı oldukları inancıyla da kullanılmaktadır (Ishaque ve diğ., 2009). Doğal taşların şifa algısı mükemmel kristal yapıları, parlaklıkları, göz alıcı renkleri,

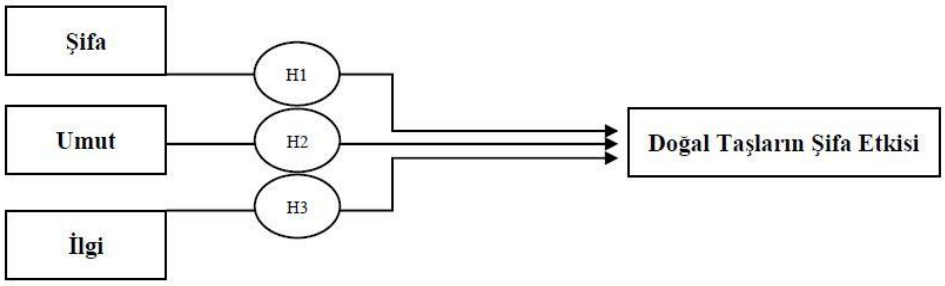
elektriksel ve manyetik özellikleri nedeniyle meydana gelmiş mineralojik bir fenomendir (Çalık, 2020). Bu nedenle, fiziksel ve duygusal acılarını iyileştirmek için yaygın olarak kullanılırlar (Hatipoğlu ve diğ., 2018). Küresel ölçekte ise doğal taşlar pazarının 2022 yılında 443 milyar dolara ulaşması beklenmektedir (GGJM, 2021). Son yıllarda popüler doğal taşların laboratuvar ortamında üretilen sentetik türleri piyasaya yoğun bir şekilde girmiştir (Renfro ve diğ., 2010). Aşırı talep nedeniyle piyasadaki taşların çoğunun yapay olması bu taşlardan beklenen şifanın psikolojik kökenli plasebo etkisi olduğunu düşündürmektedir. Plasebo etkisi ise bir tedavinin özgül etkileri dışında kalan etkiler olarak açıklanabilir (Brody, 1982). Pavlov' un klasik koşullanma kuramı da plasebo etkisini açıklamak için kullanılabilir (Montgomery ve Kirsch, 1997). Doğal taşların iyileştirici gücünün, esenlik hissini artırdığına inanılmaktadır. Ama nasıl çalıştığı açık değildir. Bu çalışmanın amacı, taşların tedavi amaçlı kullanım nedenlerini bir anket yöntemiyle araştırmaktır.

2. ARAŞTIRMA MODELİ

Plasebo etkisi bir tedavinin özgül etkileri dışında kalan etkiler, biyomedikal açıdan etkisiz ilaçların yarattığı tedavi edici etkiler, ilaçların farmakolojik özelikleriyle açıklanamayan tedavi edici etkiler ve tüm tedavilerin ortak etkisi olarak açıklamıştır (Brody, 1982). Kendi özgün etkisinin dışında ilaç ve/veya tıbbi işlemler; simgesel olarak insanın bilincinde uyandırdığı "iyileşme beklentisi" ile de hastanın iyileşme sürecine katkıda bulunmaktadır (Frank, 1986). Plasebo etkileri öğrenme, beklenti ve sosyal biliş de dahil olmak üzere çeşitli süreçlere aracılık ederler ve sağlıkla ilgili çeşitli klinik ve fizyolojik sonuçları etkileyebilirler (Wager ve Atlas, 2015).

Bu çalışmada kavramsal model şifa algısı, umut, ilgi ve placebo üzerine kurulmuştur. Çalık ve diğ. (2018)'e göre bağımlı değişkenler Şifa, Umut ve İlgi'nin bağımlı değişken olarak düşünülen Plasebo Etkisi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir (Şekil 1). Buna göre hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H1. Şifalı olarak tanıtılmaları; tedavi amaçlı doğal taşların tercih edilmesinde olumlu bir etkiye sahiptir.
H2. İyi olacağı ümidi; tedavi amaçlı doğal taşların tercih edilmesinde olumlu etki yapmaktadır.
H3. Doğal taşlara duyulan ilgi; tedavi amaçlı tercih edilmelerinde olumlu etki yapmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Anket yöntemi toplumsal eğilim belirlemek için yürütülen araştırmalarında en temel bilgi toplama araçlarından biridir. Uygulama şekli itibariyle yüz-yüze görüşme tipi anket, gözlem altında anket, posta yoluyla anket, telefonla anket ve internet aracılığıyla anket türleri vardır (Gallup, 1947; Snedecor ve Cochran, 1989; Fowler, 2002). Şifalı taşların tüm dünyada alternatif tıp alanında kullanım şekilleri toplumların kültürel yapılarına paralel olarak farklılaşsa bile uygulama yöntemleri birbirine çok benzemektedir. Bu nedenle, şifalı taşların insanlar üzerindeki şifa algısı anket tekniği kullanılarak araştırılabilir. Bu çalışmada, yüz-yüze anket tekniği tercih edilmiştir.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi son on yıl içinde düzenli olarak ziyaretçi almaktadır. Bu çalışmada, katılımcılar ÇOMÜ Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi gönüllü ziyaretçileri arasından doğal taşlara ilgi duyan kişiler arasından seçilmiştir. Anket çalışmalarında örneklem büyüklüğü bağımsız değişkenlerin en az 10 katı olmalıdır (Kline, 1994). Bu kuralı sağlayacak şekilde bu çalışma kapsamında 385 kişiye ulaşılmıştır. Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi irdelemek için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır (Berry ve diğ., 1985). Anket verilerinin analizinde ise SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır (Bryman, 2008).

4. BULGULAR

Demografik ifadeler frekans analizi ile değerlendirilmiştir. Buna göre, ankete katılım sağlayanların %62'i kadın ve %38'si ise erkektir. Katılımcılar çoğunlukla 18-50 yaş aralığında, eğitim düzeyleri en az ön lisans olan ve aylık gelirleri 5001-10000TL arasında değişen kişilerden oluşmaktadır. Tüm ifadeler için skewness ve kurtosis değerleri -2 ile +2 arasında hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha değerlerinin 0.70 (Şifa: 0.83, İlgi: 0.78, Umut: 0.74 ve Plasebo: 0.70) ve üzerinde olması kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Nunually, 1978). Bu çalışmada bağımsız değişkenler (Şifa, Umut ve İlgi) ve bağımlı değişken (Placebo) için yapılan faktör analizinde değişkenler için gruplanan ifadelerin faktör yükü değerlerinin 0.5'in (Hulland, 1999' a göre) üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Faktör yükü dağılımı.

		Faktör Yükleri			
Değişken	**Soru**	**1**	**2**	**3**	**4**
Şifa	S5	0.790	-	-	-
	S6	0.763			
	S7	0.735			
	S8	0.519			
İlgi	S12	-	0.793	-	-
	S13		0.745		
	S14		-0.670		
	S15		-0.634		
Umut	S9	-	-	0.782	-
	S10			0.730	
	S11			0.655	
Plasebo	S16	-	-	-	0.770
	S17				0.727
	S18				0.618

Çoklu regresyon analizinde bir hipotezin geçerli olabilmesi için β değerinin 0.10'dan büyük ve p değerinin ise 0.05'ten küçük olası beklenir (Berry ve diğ., 1985). Dolayısı ile Şifa ve Umut bağımsız değişkenleri ile Plasebo bağımlı değişkeni arasında güçlü bir pozitif bağ olduğu söylenebilir. Ancak, İlgi bağımsız değişkeni ile Placsbo bağımlı değişkeni arasında bir pozitif bağ olduğu söylenemez (Tablo 2).

Tablo 2. Hipotez testi.

Hipotezler	β	p	Çıktı
H1 Hipotezi	0.314	0.000	Kabul edildi
H2 Hipotezi	0.122	0.002	Kabul edildi
H3 Hipotezi	0.040	0.277	Ret edildi

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Doğal taşların şifalı olarak tanıtılmaları ve iyi geleceği ümidi bu taşların tedaviye yönelik olarak tercih edilmesinde etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın, göz alıcı renkleri nedeniyle doğal taşlara duyulan ilgi ile bu taşların plasebo etkisi arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenemez. Tedaviye yönelik olarak doğal taşların tercih edilmesinde yüksek oranda iyi gelir düşüncesi ve şifalı olarak tanıtılmalarının etkili olduğu görülmektedir.

İnsanların tıbbi tedavi süreçlerinin aksamaması ve maddi açıdan sömürülmemeleri amacıyla doğal taşların tanıtılmasında kullanılan 'Şifalı' sıfatı yasal olarak sınırlandırılarak kullanılmasının önüne geçilmelidir.

6. TEŞEKKÜR

Bu çalışma ÇOMÜ, FBA-2019-2783 kodlu proje tarafından desteklenmiştir.

KAYNAKLAR

Berry, W. D., Feldman, S., and Stanley Feldman, D. (1985). Multiple regression in practice (No. 50). Sage.

Bordy, H. (1982). The lie that heals: The ethics of giving placebos, *Ann Intern Med*, 97, 112-118

Bryman, A. (2008). Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press.

Çalık, A., Deniz, O., Yaşar, C. ve Ulugergerli, E. (2018). Umut Kaynağı olarak Doğal Kaynaklar ve Yerbilimleri, Yaşam Bilimlerinde Risk, Kaygı ve Umut Üzerine Yazılar, *Rating Academy Yayınları*, 11-28.

Çalık, A**.** (2020). Antik Çağlardan Günümüze Süs Taşlarının Şifa Kaynağı (İyileştirme-Koruma) Olarak Kullanım Şekilleri ve Nedenleri, Sağlık Bağlamında Edebiyat, Sanat ve Tarih, *Rating Academy Yayınları,* 75- 85.

Frank, J. (1986). Psychotherapy-The Transformation of Teanings, *J.R. Soc. Med.*, 74, 241-246.

Fowler, F. J. (2002). Survey Research Methods, 3rd ed., Newbury Park, CA:Sage.

Gallup G., (1947). The Quintamensional Plan of Question Design, Public Opinion Quarterly.

GGJM, (2021). Report: Global Gems & Jewelry Market. https://www.researchandmarkets.com/reports/4089890/global-gems-and-jewelry-market-by-type-by, [Erişim Tarihi: 01/10/2021].

Hatipoğlu, M., Kılıç, S., Babalık, H., Güner, E. and Güney, H. (2018). Healing-Therapy (Protective and Treatment) Effects on the Human Life of the Gemstones (Having Nodular and Crystalline Appearances); Some Samples Used in the Ancient and Medieval Times, *International Journal of Scientific and Technological Research*, 4, 7.

Hulland, J., (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: a review of four recent studies. *Strategic Management Journal*, 20,195-204.

Ishaque, S., Saleem, T. and Qidwai, W. (2009). Knowledge, Attitudes and Practices Regarding Gemstone Therapeutics in A Selected Adult Population in Pakistan, *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 9 (32), 1-17.

Kline, P. (1994). An Easy Guide To Factor Analysis. New York: Routledge.

Montgomery H. H. and Kirsch I. (1997). Classical Conditioning and The Placebo Effect, Pain, 72, 107-113.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill. PewInternet.

Renfro, N., Koivula, J. I., Wang, W. and Roskin, G. (2010). Synthetic Gem Materials in the 2000s: A Decade in Review, *Gems&Gemology*, 46(4), 260-273.

Snedecor, G. W. and Cochran, W. G. (1989). Statistical Methods, 8th edition, Iowa State University Press.

Wager, T.D. and Atlas, L. Y. (2015). The neuroscience of placebo effects: connecting context, learning and health, *Nature Reviews-Neuroscience*, 6, 403-418.